

هوالشافی
اصول طب سنتی ایرانی

تالیف و گردآوری

دکتر علیرضا شهرجودی

(استادیار و عضو هیأت علمی موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی)

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

شهرجردی - علیرضا - ۱۳۴۷
اصول طب سنتی ایرانی / مؤلف علیرضا شهرجردی استادیار و عضو هیئت علمی
مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور

قم - انتشارات کمال الملک - ۱۳۹۷

مشخصات نشر

۱۳۶ صفحه، مصور، جدول، عکس

مشخصات ظاهری

۹۷۸-۶۰۰-۹۸۲۰۹-۲-۴

شابک

واژه نامه

یادداشت

طب ایرانی

موضوع

طب سنتی

موضوع

فبیا

وضعیت فهرست نویسی

۴۵۰/۰۰۰ ریال

قیمت

۱۰۰۰ :

تیراژ

پاییز ۱۳۹۷

تاریخ چاپ

اول

نوبت چاپ

www.ketab.ir
سید محمد مهدی سلیمانزاده

قم - بلوار القدير - کوچه ۲۳ - پلاک ۶ - کد پستی ۳۷۱۳۹۶۷۴۱۷

ناشر:

فکس: ۳۲۸۵۳۶۵۹

تلفن: ۳۲۸۵۳۶۵۸

doctor_soleimani@yahoo.com

ایمیل:

سید محمد مهدی سلیمانزاده

ناظر چاپ:

۹۷۸-۶۰۰-۹۸۲۰۹-۲-۴

شابک:

ISBN:978-600-98209-2-4

کلیه حقوق چاپ و نشر برای مؤلف محفوظ می باشد.

۷	طب
۷	طب نظری
۷	طب عملی
۷	کلیات امور طبیعی
۸	ارکان
۸	امزجه
۹	مزاج معتدل
۹	مزاج غیر معتدل
۱۲	مزاج اسنان
۱۲	مزاج فصل ها
۱۲	مزاج امکنه
۱۲	مزاج جنس
۱۳	مزاج اعضا
۱۳	اخلاط اربعه
۱۵	خون طبیعی
۱۵	خون غیر طبیعی
۱۵	بلغم طبیعی
۱۶	بلغم غیر طبیعی
۱۷	صفرای طبیعی
۱۷	صفرای غیر طبیعی
۱۸	سودای طبیعی
۱۸	سودای غیر طبیعی
۲۳	اعضا
۲۳	ارواح
۲۴	قوا
۲۵	افعال

۲۵	شش اصل ضروری «سته ضروری»
۲۵	آب و هوا
۲۶	خوردنی ها و آشامیدنی ها
۲۸	خواب و بیداری
۲۸	حرکت و سکون
۲۹	احتباس و استفراغ
۲۹	رویدادهای نفسانی
۳۰	اسباب و علل
۳۰	انواع مرض
۳۳	مرض مرکب
۳۴	دلایل و علائم
۳۴	نشانه هایی که دلالت بر وضع مزاج انسان می کند
۳۵	مجموعه علائمی که بیان کننده خلط غالب بر بدن است
۳۶	نبض
۳۹	نبض مرکب
۳۹	عظیم
۳۹	صغیر
۳۹	غلیظ
۳۹	دقیق
۳۹	غزالی
۴۰	ذنب الفار (دم موشی)
۴۰	نبض مطرفی
۴۳	نبض در خواب و بیداری
۴۳	نبض صاحبان استحمام
۴۴	نبض صاحبان امراض
۴۴	نبض صاحب حمیات
۴۵	ادراک شناسی

طب :

طب : بررسی تغییراتی است که در بدن انسان سالم شکل می گیرد این تغییرات یا در جهت پایداری ماندن سلامت (حفظ سلامت) و یا بالعکس آن است که آن را بیماری می نامند . انسان : از دیدگاه حکما به دو وجه است : ۱- کثیف ۲- لطیف ، وجه متکاثف را جسم و کالبد گویند که قابل رویت است ؛ و وجه لطیف را نفس گویند که قابل رویت نیست. و دیگر اینکه انسان یک بعد دیگر بنام روح (نفخه الهی) دارد که در حیطه بررسی علم طب نمی باشد.

طب به دو قسمت نظری و عملی تقسیم می گردد:

الف: طب نظری شامل :

- ۱- امور طبیعی که مبانی طب سنتی را بیان می کند.
- ۲- اسباب و علل : علت ها و دلایل تغییرات ظاهر بدن و سبب بیماریها را بررسی می کند که شامل اسباب صحت و اسباب مرض هستند.
- ۳- دلایل و علائم : به بررسی نشانه های حاصل از بیماری در بدن می پردازد تا نوع بیماری را تشخیص دهد و شامل (نبض، قارور، ...)

ب- طب عملی : علم به روشهایی است که فرد بیمار را به سلامت پایدار برگرداند. و شامل دو قسمت است :

- ۱- علم تدابیر حفظ و ارتقاء سلامت مانند: «تدبیر به غذا»، «تدبیر به دارو» و «تدابیر خاص».
- ۲- اعمال مداخله ای (بادست) مانند : جراحی، دلک (ماساژ)، غمز (فشار درمانی موضعی)، کی، فصد، حجامت، ورنجه درمانی، آبز، وزالو

کلیات امور طبیعی :

بدان که طبیعت آن چیزی را گویند که بالذات مبداء اول حرکت و سکون باشد آن چیزی را که این طبیعت در او حاصل شود، اجسام طبیعی، که از بسایط فلکی و عنصری و اسطقسات است و اطلاق و ترکیب عناصر بسیطه، طبیعت است امور طبیعی اموری است که تعادل بدن را از منظر مبانی طبی بیان کند. و در طب ایرانی اسلامی شامل هفت جزء است : ارکان، مزجه، اخلاط، اعضاء، ارواح، قوا، افعال.

ارکان: اجسام بسیط^۱ و غیر قابل تقسیم به اجزاء مختلفه هستند و جسم اولیه انسان و غیر انسان را تشکیل می دهند. این جسم اولیه را عنصری گویند که در جهان مادی «ملاء» عبارتند از:

۱- خاک: جسمی سنگین مطلق است و عنصری سرد و خشک می باشد و باعث حفظ ثبات در جسم می شود.

۲- آتش: جسمی سبک مطلق است و عنصری گرم و خشک می باشد. حداکثر سیالیت دارد و اجازه می دهد مواد باهم ترکیب شود.

۳- آب: جسمی سنگین نسبی و عنصری سرد و تر می باشد. توانایی شکل پذیری و انعطاف در جسم ایجاد می کند.

۴- هوا: جسمی سبک نسبی است و عنصری گرم و تر می باشد. در لطیف ساختن جسم نقش دارد. هر جسمی که هوای آن بیشتر باشد سبک تر است. مثال: آهن: خاک عنصری زیاد دارد، جسم سنگینی است.

چوب: هوا و آتش عنصری آن زیاد است، سبک است و با کوچکترین حرارت می سوزد.
آب: در اثر حرارت به بخار تبدیل می شود و بر اثر حرارت تکاثف^۲ آن کمتری می شود. در اثر برودت تکاثف آن زیاد می شود و باعث ثبات شکل می گردد.^۳

آموزه:

هرگاه اجزاء ارکان با یکدیگر در آمیزند به نوعی که یکی در دیگری اثر کند، کیفیت متشابه ای حاصل آید که به هیچکدام از اجزاء به تنهایی برنگردد. این کیفیت مرکب را مزاج گویند. مزاج به دو قسمت تقسیم می شود.

۱ - اجسام بسیط اجسامی هستند که فقط از یک عنصر تشکیل شده است.

۲ - اجسام مرکب اجسامی هستند که از چندین عنصر تشکیل شده اند.

۳ - تکاثف = (ع مصر) کثیف شدن. ضد لطیف شدن. (زوزنی). برهم نشستن و سطیر شدن. (منتهی الارب) (ناظم الاطباء) (از اقرب الموارید). سطیر و غلیظ شدن و برهم نشستن (اندراج) (از غیث اللغات) هنگفتی و ستری و غلظت (ناظم الاطباء). درهمی. انبوهی. سطیری. (یادداشت بخط مرحوم دهخدا). کم شدن حجم جسمی یا بیرون شدن هوای آن و نزدیک شدن اجزاء اصلی آن با یکدیگر. مقابل تخلخل. (یادداشت ایضا). هو انتقاص اجزاء المركب من غیر انفصال شی. (تعریفات جرجانی) (از کشف اصطلاحات الفنون): «... سخت شدن. زفت شدن: فانه [خیز السلت] اذا برد تکاثف تکاثفا شديدا حتى ان من ياكله بعد يوم او يومين يظن ان في بطنه طينا» (ابن البيطار از یادداشت بخط مرحوم دهخدا). «(اصطلاح فیزیک) مقایسه کردن توده ویژه اجسام با یکدیگر. چگالی یک جسم نسبت به جسم دیگر مساوی نسبت توده ویژه آنهاست. (فرهنگ فارسی معین). التصاق ذرات جسم را گویند (ضد انبساط) که نسبت مستقیم با وزن مخصوص جسم دارد. جرم یک سانتیمتر مکعب از یک گاز کثافت مخصوص آن گاز است. تکاثف نسبی هر گاز نسبت وزن معینی از آن گاز است به هوای حجم آن. تکاثف مطلق همان وزن مخصوص است. و تکاثف الکتریسته، عملی است که به توسط آن الکتریسته را در جسمی ذخیره می کنند. (دهخدا)

۳ - منبر = (ع ص) تدبیرکننده. صاحب تدبیر. (غیث اللغات). چاره گر تدبیرگر. (یادداشت مولف). کارگردان. ناظم امور. کارگزار. کارساز. نعت فاعلی است از تدبیر. رجوع به تدبیر شود. (دهخدا)